

L'esport a la biblioteca

L'esport també pot inspirar poesia

Ramon Balius i Juli

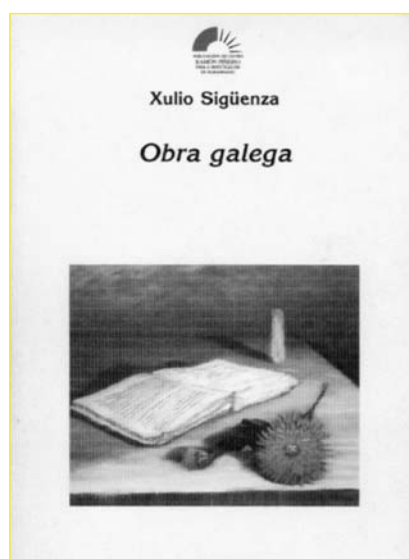
Gràcies a un amic, he conegut el llibre d'Antonio Gallego Morell, *Literatura de Tema Deportivo* (Editorial Prensa Española, Madrid, 1969). És un formidable i exhaustiu recull dels diferents aspectes que relacionen la literatura i l'esport. Lògicament no hi podia faltar un capítol dedicat a la poesia; és el més extens i en ell l'autor fa una ampla exposició de poesia en llengua castellana, però no oblidava realitzar notables referències de poemes en català, gallec i basc, fet a destacar si considerem les circumstàncies polítiques d'aquella època. He triat els poemes gallecs de Xulio Sigüenza,

conceptuat un genial poeta i un dels més purs valors de la terra gallega. Navegant per Internet, vaig saber que molt recentment s'havia publicat un llibre sobre la seva *Obra Galega* (edició de Josefa Beloso Gómez. "Centro Ramón Piñeiro"/Xunta de Galicia, Santiago de Compostela, 2000). La meua petició epistolar va ser atesa ràpidament i desinteressadament pel "Centro Ramón Piñeiro" i avui tinc a les mans un bonic i ben editat llibre de dues-centes pàgines. En ell, sota l'epígraf SPORTS, hi figuren quatre poemes de temàtica esportiva (tennis, foot-ball, rem, i billar) publicats l'any 1928, als quals s'afegeix per motius de similitud d'estètica poètica, un cinquè, de 1941, anomenat Jazz-Band (sic.).

Xulio Sigüenza Raimúndez crec que és el prototipus de personatge gallec, que sense deixar mai de ser nacionalista, va ser emigrant i viatger durant molts anys de la seva vida. Va néixer a Coruña pel gener de 1898, sent el segon de quatre fills de Sebastián Sigüenza i Asunción Raimúndez, que treballaven de jornaleros. Per problemes familiars va emigrar molt jove, primer a Cuba i després a l'Argentina i l'Uruguai. Va arribar a La Havana el 1912, on va viure tretze anys. Allà va començar a escriure poesia i articles periodístics, tot molt relacionat amb Galícia. L'any 1923 va publicar el seu primer llibre *De los agros Celtas*, prologat per Jacinto Benavente, on es revela com a poe-

Xulio Sigüenza per Álvaro Cabreiro

Obra Galega (2000)

ta. Es relaciona amb artistes i literats gallecs en el cafè *La Puerta del Sol*, en una tertúlia coneguda com la *Cova Céltiga*; d'allí van néixer revistes com ara *Galicia*, *Labor Gallega* i *El Eco de Galicia*. Alhora treballa com a periodista en el *Diario de*

la Marina, Diario Espanyol i El Crisol. Des de Cuba viatja als Estats Units diversos cops, i des d'allí, va enviar el 1921 a la revista *Galicia, Os mandamentos do bo galego*, fidel reflex del seu pensament nacionalista; és un decàleg que acaba amb dos paràgrafs que tradueixo a continuació:

“Aquests deu manaments es resumeixen en un de sol: Estimar Galícia per sobre de tot i pensar que d'aquesta manera et faràs digne de la paraula ‘galego’. Si penses d'altra manera, mereixeràs l'eterna maledicció dels teus fills i l'escarni de no tenir Pàtria per no saber-la conquistar; aniràs com un jueu errant pel món, sense pàtria i sense llar, essent l'eterna burla dels homes i dels temps”.

Torna a A Coruña i després d'un any marxa a l'Argentina, on treballa en diferents diaris com *La Razón, Almanaque Gallego, El Despertar Gallego, El Heraldo Gallego, etc.*, sent director de la revista -*Céltiga*. S'hi està uns deu mesos i, en no estar d'acord amb l'ambient literari de Buenos Aires, es desplaça a Montevideo per exercir el càrrec de secretari del *Centro Galego*. A l'Uruguai s'hi està set anys, durant els quals crea nombroses revistes i diaris i publica diversos llibres de poesia en castellà. El 1928 presenta el seu primer llibre en llengua gallega, *Cantigas e verbos ao ar* (*Càntics i dites al aire*); l'escriu a Montevideo i el publica a A Coruña. El 1957, a Vigo, en fa una segona edició, titulada *Verbas ao ar* (*Dites al aire*) amb algunes modificacions i afegitons. Es casa el 1933 amb Maria Angelina Fontela i fixa la seva residència a Vigo, on naixeran els seus dos fills, Xulio i Maria Isabel. De tornada a Galícia continua la seva tasca com a conferenciant i periodista, dirigeix diaris com *La Tarde de Vigo* i treballa com a redactor en cap d'*El Pueblo Gallego* de la mateixa ciutat.

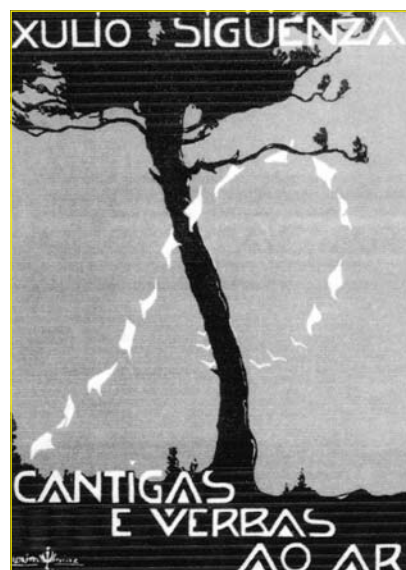
Durant la guerra civil es detingut per les seves idees republicanes i possiblement “les muses de la por” el varen obligar a escriure *Poemas del Imperio*, un llibre d'evident adulació al General Franco.

Col·labora en revistes com *Cristal* (Pon-tevedra) i *Alba* (Vigo) i en diaris com *El Faro de Vigo*. Va ser director i fundador de les revistes *Numen*, d'estudis poètics i *Cartel*, d'art i actualitats. El 1956 va ser nomenat Membre Numerari de la Real Academia Gallega. Va morir a Vigo l'abril de 1965, després d'una curta malaltia.

* * *

Amb el nom d'avantguardisme, s'entén un moviment artístic innovador, delimitat en el temps per les dues guerres mundials, en el qual els artistes desitgen alterar l'art i la literatura del segle xx. A Galícia les avantguardes arriben en els anys vint i tenen com a característiques principals l'antirromanticisme i l'antiintimisme, la tendència a la deshumanització de l'art que evita el lirisme, l'acceptació de la quotidianitat com a element poètic, atorgant prioritat al simbolisme. Neix així l'anomenada *Xeració das Vanguardas* (*Generació de les Avantguardes*) a la qual va pertànyer Xulio Sigüenza. Una forma típica d'aquestes avantguardes és l'*hilozoisme*, el qual considera que la matèria i la naturalesa són anàlogues a un organisme biològic perquè, com deia Aristòtil, “lo vivent està en totes les coses”.

Cantigas e verbos ao ar va ser escrit, com ja hem dit, a Montevideo, publicat a A Coruña, amb una coberta original de Lolita Díaz Balinyo i prologat per Juana de Ibarbourou. Presentava un total de quaranta poemes, estructurats en quatre parts, una de les quals és l'anomenada *SPORTS*. Són poesies de mètrica senzilla d'extensió breu, de rima generalment assonant. Sigüenza segueix l'estètica hilozoista, de la qual és característica la metàfora amb personificació d'una naturalesa animada. L'autor atorga ànima als éssers inanimats, determinant en ells un perfil esportiu, que en alguns moments desperta el somriure i transforma la natura en l'escenari d'una competició esportiva. Els pins juguen a tennis amb raquetes de seda verda; el sol és una pilota de futbol que va saltant pels deserts; els campanars juguen a futbol amb el sol i al billar amb les estrelles convertides en boles,

Cantigas e verbos ao ar (1928)

mentre la lluna es materialitza en el guix necessari per enguixar els tacs; i fins i tot les estrelles competeixen en regates celestials. És destacable aquesta incorporació de l'esport a la poesia lírica, a través de la metàfora hilozoista. És aquesta estètica, la que ha incorporat el poema Jazz-Band, dins l'apartat d'esports en l'edició de 1957. El mar organitza un Jazz-Band dirigit per la batuta del vent, en el qual intervenen la gaita gris, la lluna mutada en “pandeiro” i les estrelles i els astres com a instruments responsables de l’“aturuxo” final.

Xulio Sigüenza per Samuel Mallo

SPORTS

Tennis

Os pinos abriron hoche
raquetas de seda verde.
Xogan ao tennis,
e perde,
estrelas o que mais perde

Foot-ball

And'a brincar pol-os ermos
roxa bola do sol,
i-os campanarios da vila
vânse xogar ao futbol.

E xa enmallada na rede
da posta de tarde o sel,
o campanario mais outo
berra:
—i Xa fixen un gol!...
(As ovaciós da esquilas
morren no céspede mol)...

Remo

Andan âs regatas
as estrelas tolas,
i-o patrón,
que leva
n'unha mao a gorra,
—iAla!
iAla!!...
iAlaaa!!!...
berra sobr'a noite
que tormenta agoira.

Billar

And'a facer carambolas
o campanario da ermida,
e rolan as estreliñas
no plano verde da ría.

N-este facer carambolas
o campanario, algareiro,
c'a tiza branca da lua
vaí entizando o punteiro.

Jaz-Band (sic.)

O mar estrena ista noite
o seu jaz-band, qu'é noviño,
e pr'escoitalo galopa
sobre dos ermos o rio.

Baix'a batuta do vento
ceiband'as notas do fol,
a gaita gris dos carballos
rola no céspede mol.

E agora que sal a lúa
—outo pandeiro trunfal—
as estrelas i-os loceiros
da o aturuxo final.

SPORTS

Tennis

Els pins obriren avui
raquetes de seda verda,
Jugan al tennis,
i perd,
estrelles el que més perd.

Foot-Ball

Camina saltant pels deserts
la bola roja del sol,
i els campanars de la vila
s'en van a jugar al futbol

I ja emmatllada la xarxa
de la posta de tarda o de sol,
i el campanar més alt
crida:
—Ja fiquen un gol!
(Les ovacions de les esquelles
moren en la gespa tova)...

Rem

Corren les regates
les estrelles boges,
i el patrón
que porta
una mà a la gorra,
—Hala!
Hala!!...
Halaaa!!!...
crida dins la nit
que anuncia tempesta.

Billar

Està fent caramboles
el campanar de l'ermita,
i roden les estrelletes
sobre el feltre verd de la ría.

Tot fent caramboles
el campanar, avalotador,
el guix blanc de la lluna
va enguixant el tac.

Jaz-Band (sic.)

El mar estrena aquesta nit
el seu Jaz-Band, que és molt nou,
i per escoltar-lo galopa
sobre els deserts del riu.

Sota la batuta del vent
allibera les notes de la manxa,
la gaita gris dels roures
roda sobre la gespa tova.

I ara que surt la lluna
—un altre pandero triunfal—
els estels i els astres
donen "l'aturuxo"* final.

* Crit d'alegria que es profereix en les
cançons i festes populars.

SPORTS

Tenis

Los pinos abrieron hoy
raquetas de seda verde.
Juegan al tenis
y pierde,
estrellas el que más pierde

Foot-Ball

Anda brincando por los páramos
la roja bola del sol,
y los campanarios de la villa
se van a jugar al fútbol.

Y ya enmallada la red
de la puesta de tarde o de sol,
el campanario más alto
grita:
¡Ya meten un gol!...
(Las ovaciones de los cencerros
mueren en el blando césped)...

Remo

Corren las regatas
las estrellas locas,
y el patrón
que lleva
una mano a la gorra,
—¡Hala!
¡Hala!!...
¡Halaaa!!!...
grita en la noche
que augura tormenta.

Billar

Está haciendo carambolas
el campanario de la ermita,
y ruedan las estrellitas
en el paño verde de la ría.

En este hacer carambolas
el campanario, bullanguero,
la tiza blanca de la luna
va entizando el puntero (taco)

Jaz –Band (sic.)

El mar estrena esta noche
su jaz-band, que es nuevecito,
y para escucharlo corre
sobre los yermos del río.

Bajo la batuta del viento
suelta las notas del fuele,
la gaita gris de los robles
rueda sobre el blando césped

Y ahora que sale la luna
—otro pandero triunfal—
las estrellas y los luceros
dan el "aturuxo"* final.

* Grito de júbilo que se profiere en las
canciones y fiestas populares.